

You have downloaded a document from
RE-BUŚ
repository of the University of Silesia in Katowice

Title: Wprowadzenie

Author: Wioletta Wilczek

Citation style: Wilczek Wioletta. (2019). Wprowadzenie. W: W. Wilczek (red.), "Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii. T. 7" (S. 9-12). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, 2019

Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach - Licencja ta pozwala na kopiowanie, zmienianie, rozprowadzanie, przedstawianie i wykonywanie utworu tak długo, jak tylko na utwory zależne będzie udzielana taka sama licencja.

UNIwersYTET ŚLĄSKI
W KATOWICACH

Biblioteka
Uniwersytetu Śląskiego

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Wprowadzenie

Dnia 9 listopada 2016 roku odbyła się siódma ogólnopolska konferencja z cyklu „Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii”. Młodzi językoznawcy (studenci, doktoranci i doktorzy do 35. roku życia) przedstawili różnorodne zagadnienia historycznojęzykowe będące przedmiotem ożywionej i inspirującej dyskusji prelegentów oraz słuchaczy. W konferencji wzięli udział przedstawiciele kilku ośrodków naukowych w Polsce.

Konferencja „Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii” odbywa się cyklicznie co dwa lata (począwszy od 2004 roku) w Instytucie Języka Polskiego im. Ireny Bajerowej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Głównym organizatorem wydarzenia jest Sekcja Historycznojęzykowa Studenckiego Koła Naukowego Językoznawców związana z Zakładem Historii Języka Polskiego. Trwałym efektem katowickich spotkań młodych badaczy jest sześć tomów pokonferencyjnych¹, opublikowanych nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Śląskiego. Niniejszy tom, prócz zaprezentowanych

¹ Referaty wygłoszone podczas sześciu wcześniejszych spotkań – kolejno w latach 2004, 2006, 2008, 2010, 2012 i 2014 – złożyły się na sześć tomów, o tożsamym z nazwą konferencji tytule; publikacje ukazały się w Wydawnictwie Uniwersytetu Śląskiego: *Bogactwo polszczyzny w świetle jej historii* (T. 1. Red. K. Kleszczowa, A. Rejter. Katowice 2006; T. 2. Red. K. Kleszczowa, A. Rejter. Katowice 2008; T. 3. Red. A. Rejter. Katowice 2010; T. 4. Red. J. Przyklenk, A. Rejter. Katowice 2012; T. 5. Red. J. Przyklenk. Katowice 2014; T. 6. Red. J. Przyklenk, W. Wilczek. Katowice 2016).

podczas konferencji tekstów, zawiera także kilka artykułów studentów katowickiej uczelni, zainteresowanych zagadnieniami diachronicznymi.

Pierwsza część – *Język a słowo* – gromadzi teksty dotyczące leksyki. Rozważania rozpoczyna artykuł obrazujący rozwój semantyczny czasownika *ciec* na gruncie języka polskiego. Autorka na podstawie materiału leksykograficznego zaprezentowała także ewolucję rdzenia prasłowiańskiego **tek-* w różnych językach indoeuropejskich. Drugi z tekstów dotyczy leksemów wyrażających w polszczyźnie następstwo, np. *następny, kolejny, pośledni, drugi i wtóry*. Na bazie słowników zaobserwowano zmiany semantyczne, etymologię leksemów oraz profilowanie znaczeń. Zagadnieniem przewodnim następnej pracy stała się terminologia stosowana w tekstach naukowych z zakresu językoznawstwa na przełomie XIX i XX wieku. Analiza objęła także sposób wprowadzania nazw oraz wskazała tendencje w rozwoju słownictwa nacechowanego w dawnych publikacjach naukowych. Autorka kolejnego artykułu dokonała przeglądu nazw własnych (przede wszystkim chrematonimów) w twórczości Juliana Tuwima. Poczynione obserwacje pozwoliły wysnuć wnioski na temat krytycznego sposobu postrzegania rzeczywistości przez poetę, nakierowanego na rozwój cywilizacji i techniki. Tę część analiz zamyka tekst poświęcony zarysowi pola nazw ubioru w dialekcie śląskim. W artykule omówiono nazwy dawne i współczesne, występujące w słownikach lub funkcjonujące w uzusie, co pozwoliło ukazać rozwój śląskiej leksyki oraz zależności między językiem a czynnikami pozajęzykowymi.

Na drugą część – *Język a tekst* – złożyło się pięć prac, których autorzy w swoich naukowych rozważaniach skupili się na dawnych tekstach. W pierwszym z nich poddano oglądowi badawczemu *Rozmyślanie przemyskie*, porównując je z jednym z prawdopodobnych źródeł części pasyjnej apokryfu, czyli *Passio Christi et opera Christi* Jakuba z Vitry. Zestawienie polskiego przekładu tekstu z łacińskimi źródłami ukazało schematy tłumaczeniowe oraz elementy specyficzne dla źródła lub całości dzieła. Kolejny z artykułów dotyczy polszczyzny Jana Andrzeja Morsztyna, ze

szczególnym uwzględnieniem cyklu pasyjnego *Na Wielki Piątek*. Przedmiotem opisu uczyniono składnię, semantykę i stylistykę poszczególnych utworów, co wskazało na bogactwo językowe poety. Centrum zainteresowania autorki kolejnego artykułu była perswazyjność w felietonistyce Bolesława Prusa dotyczącej zagadnienia nauczania języków obcych. Analiza konstrukcji poszczególnych felietonów oraz zastosowanej w nich argumentacji zdecydowała o sile oddziaływania komunikatu i możliwości kształtowania poglądów na temat cudzoziemszczyzny. Punktem wyjścia dla kolejnych rozważań była piosenka *Mein jidysze mame*, która posłużyła do prezentacji obrazu rodziny żydowskiej. Przeprowadzona analiza tekstu, wzbogacona o tło historyczno-muzyczne i kulturowe, ukazała wieloaspektową więź matki z synem. W następnym artykule oglądowi poddano językowe wyznaczniki relacji między pracodawcą a pracownikiem w prasie zakładowej. Materiałem badawczym było czasopismo „Echo Chełmka”, a analiza wykazała perswazyjny charakter leksyki, środków stylistycznych czy samej zawartości tematycznej gazety.

W trzeciej części – *Język a ortografia* – znalazły się dwa artykuły podejmujące zagadnienie poprawności ortograficznej i językowej. Autorka pierwszego z tekstów przeanalizowała kwestię skrótowców w świetle reformy ortograficznej z 1956 roku. Materiał badawczy stanowiły wybrane numery „Dziennika Polskiego”, wydane przed reformą i po niej. Analiza porównawcza wykazała problemy zapisu skrótowców skonfrontowane z obowiązującą regulacją. Ostatni artykuł tej części przedstawia wątpliwości pisowniane Polaków nadsyłane do poradni językowych (w latach 1958–1967 oraz na początku XXI wieku). Porównanie dwóch źródeł zróżnicowanych czasowo pozwoliło ukazać trwałość lub zmienność problemów językowych w kontekście obowiązujących reguł ortograficznych.

Kolejna, siódma już odsłona konferencji udowodniła, że językoznawstwo historyczne jest dyscypliną interesującą dla młodych badaczy języka, o czym świadczy rozpiętość czasowa i tematyczna zamieszczonych w tomie tekstów. Dociekliwość badawcza oraz niesłabnące zainteresowanie dotychczasowymi edycjami konfe-

rencji pozwalają przypuszczać, że Katowice ponownie staną się miejscem językowej podróży w przeszłość.

Wioletta Wilczek